EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2022 05 24
COM(2022) 243 final

KOMISIJOS KOMUNIKATAS TARYBAI IR EUROPOS PARLAMENTUI

Šeštoji metinė Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonės įgyvendinimo ataskaita

Turinys

1. Įvadas 1
1.1. Turkija ir pabėgėlių krizė 1
1.2. ES reagavimas į krizę ir Priemonės nustatymas 2
2. Priemonės veikimas 6
3. Finansavimo pajėgumas, trukmė ir pobūdis 7
4. Priemonės įgyvendinimas 9
5. Stebėsena ir vertinimas 15
6. Auditas 17
7. Ryšių palaikymas ir matomumas 17
8. Išvados ir tolesni veiksmai 18

1. Įvadas

Pagal 2015 m. lapkričio 24 d. Komisijos sprendimo dėl Sąjungos ir valstybių narių veiksmų derinimo taikant koordinavimo mechanizmą – pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonę[1] (toliau – Sprendimas) 8 straipsnio 1 dalį Komisija reguliariai informuoja Europos Parlamentą ir Tarybą apie Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonės (toliau – Priemonė) įgyvendinimą. Sprendimo 8 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad Komisija Europos Parlamentui ir Tarybai kasmet teikia Priemonės įgyvendinimo ataskaitą. Pirmoji metinė Priemonės įgyvendinimo ataskaita paskelbta 2017 m. kovo mėn.[2] Visas metines ataskaitas galima rasti Pabėgėlių rėmimo priemonės interneto svetainėje[3]. Šios ataskaitos galutinė data yra 2022 m. vasario mėn.

1.1.Turkija ir pabėgėlių krizė

Turkija dėl savo geografinės padėties yra svarbi pabėgėlių ir migrantų priėmimo ir tranzito šalis. Šalis priėmė daugiau kaip keturis milijonus pabėgėlių – tai didžiausias skaičius pasaulyje. Tarp jų yra 3,7 mln. registruotų pabėgėlių iš Sirijos[4] ir 330 000 registruotų pabėgėlių ir prieglobsčio prašytojų daugiausia iš Afganistano, Irako, Irano ir Somalio[5] [6]. Šis labai didelis žmonių skaičius turėjo didelį poveikį priimančiosioms bendruomenėms.

[1] 2015 m. lapkričio 24 d. Komisijos sprendimas C(2015) 9500 dėl Sąjungos ir valstybių narių veiksmų derinimo taikant koordinavimo mechanizmą – pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonę su pakeitimais, padarytais Komisijos sprendimu C(2016) 855, 2016 02 10.
[2] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/170302_facility_for_refugees_in_turkey_first_annual_report.pdf.
[3] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/enlargement-policy/negotiations-status/turkey/eu-facility-refugees-turkey_en.
[4] https://en.goc.gov.tr/temporary-protection27.
[5] https://en.goc.gov.tr/irregular-migration.
[6] Turkijos prieglobsčio sistema ypatinga tuo, kad šalis 1951 m. Ženevos konvencijos 1967 m. Niujorko protokolą pasirašė su išlyga. Tai reiškia, kad didžioji dauguma pabėgėlių Turkijoje negali prašyti suteikti visateisį pabėgėlio statusą, o tik sąlyginį pabėgėlio statusą, pagal kurį, jei jis suteikiamas, būti šalyje leidžiama iki tol, kol pripažintas pabėgėlis perkeliamas į trečiąją šalį.

Užsitęsusi priverstinė Sirijos pabėgėlių migracija į Turkiją ir didėjantis neteisėtai iš Afganistano atvykstančių pabėgėlių skaičius po 2021 m. vasaros krizės vis labiau neigiamai atsiliepia pabėgėlių, migrantų ir priimančiųjų bendruomenių socialinei sanglaudai, ypač ekonominio nuosmukio aplinkybėmis, atsižvelgiant į COVID-19 pandemijos poveikį darbo rinkai.

Turkija toliau deda labai dideles pastangas priimdama daugiau kaip keturis milijonus pabėgėlių ir migrantų ir tenkindama jų poreikius ir pakartojo esanti įsipareigojusi įgyvendinti 2016 m. kovo mėn. ES ir Turkijos pareiškimą[7]. Priešingai, nei tikėtasi, dėl blogėjančios saugumo padėties Afganistane Turkija nesusidūrė su masiniu migrantų ir pabėgėlių antplūdžiu. Tačiau Turkijos ir Irano pasienyje padėtis toliau blogėja. Mažinant neteisėtų ir pavojingų kelionių Egėjo jūra skaičių ir gelbstint gyvybes, 2021 m. Pareiškimas ir toliau duoda konkrečių rezultatų. Tačiau 2021 m., palyginti su 2020 m., daugeliu maršrutų atvykstančių neteisėtų migrantų padaugėjo; Kipre – 11 865 arba 92 proc., Italijoje – 12 916 arba daugiau kaip 200 proc., o Bulgarijoje – 936 arba daugiau kaip 300 proc. Tačiau į Graikiją atvykstančių asmenų skaičius sumažėjo iki 7 443, t. y. 47 proc. Padidėjimas 2021 m. galėtų būti iš dalies susijęs su priemonių, kurių pandemijai suvaldyti 2020 m. ėmėsi regiono šalys, panaikinimu. Be to, nors po trumpos pertraukos dėl COVID-19 pandemijos pabėgėlių perkėlimas į ES valstybes nares atnaujintas, Turkija vis dar taikė grąžinimo iš Graikijos salų sustabdymą, nustatytą 2020 m. kovo mėn.

2021 m. kovo ir birželio mėn. Europos Vadovų Tarybos susitikimuose buvo pakartota, kad Europos Sąjunga yra strategiškai suinteresuota stabilia ir saugia aplinka rytinėje Vidužemio jūros regiono dalyje ir bendradarbiavimu grindžiamų, abipusiškai naudingų santykių su Turkija plėtojimu[8]. ES vadovai pasiūlė puoselėti pozityvesnę ES ir Turkijos santykių dinamiką. Šiuo tikslu jie pareiškė esantys pasirengę laipsniškai, proporcingai ir grįžtamai bendradarbiauti su Turkija įvairiose bendro intereso srityse, įskaitant migraciją. 2021 m. spalio mėn. Ankaroje įvyko ES ir Turkijos aukšto lygio dialogas migracijos ir saugumo klausimais.

2021 m. birželio mėn. Europos Vadovų Taryba paragino Komisiją nedelsiant pateikti oficialius pasiūlymus dėl Sirijos pabėgėlių ir priimančiųjų bendruomenių Turkijoje, Jordanijoje, Libane ir kitose regiono dalyse tolesnio finansavimo, laikantis 2021 m. kovo mėn. Europos Vadovų Tarybos narių pareiškimo ir atsižvelgiant į bendrą ES migracijos politiką. Komisija iš 2021–2023 m. ES biudžeto sutelkė 3 mlrd. EUR. 2021 m. pabaigoje ji sutelkė 860 mln. EUR, kad suteiktų paramą pagrindinių poreikių, švietimo ir migracijos valdymo srityse. Kaip ir antrosios Priemonės dalies atveju, 2021 – 2023 m. 3 mlrd. EUR paketo programavimas turėtų ir toliau atspindėti perėjimą nuo humanitarinės pagalbos prie paramos vystymuisi.

1.2.ES reagavimas į krizę ir Priemonės nustatymas

2015 m. Europos Sąjunga ir jos valstybės narės nusprendė sustiprinti politinius ir finansinius įsipareigojimus remti Turkijos pastangas suteikti prieglobstį pabėgėliams. Reaguodama į ES valstybių narių raginimą skirti daugiau papildomų lėšų pabėgėliams Turkijoje remti, Komisija

[7] https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/.
[8] https://www.consilium.europa.eu/media/50763/2425-06-21-euco-conclusions-en.pdf.

2015 m. lapkričio 24 d. Komisijos sprendimu, vėliau iš dalies pakeistu 2016 m. vasario 10 d.[9] ir 2018 m. kovo 14 d. ir liepos 24 d., nustatė Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonę. Priemonė – tai mechanizmas, kuriuo koordinuojamas tiek ES biudžete numatytų lėšų, tiek papildomų valstybių narių įnašų, į ES biudžetą įtrauktų kaip išorės asignuotosios pajamos, telkimo procesas. Valstybės narės politiškai įsipareigojo skirti nacionalinius įnašus pagal ES valstybių narių ir Europos Komisijos bendrą susitarimą, kurį 2016 m. vasario 3 d. patvirtino valstybių narių vyriausybių atstovai ir kuris buvo atnaujintas sudarant susitarimą dėl Priemonės antrosios dalies[10]. Bendruoju susitarimu taip pat nustatyta sąlygų sistema. Priemonės pirmajai daliai (2016–2017 m.) buvo skirta iš viso 3 mlrd. EUR. 3 mlrd. EUR – tai papildoma suma: prieš pradedant įgyvendinti Priemonę Komisija, reaguodama į Sirijos pabėgėlių krizę, Turkijai jau buvo skyrusi 345 mln. EUR[11], dvišalę pagalbą taip pat teikia valstybės narės. Papildomi 3 mlrd. EUR buvo skirti Priemonės antrajai daliai (2018–2019 m.), taigi, iš viso Priemonei skirta 6 mlrd. EUR. Priemonę pradėta įgyvendinti 2016 m. vasario 17 d., surengus pirmąjį Priemonės iniciatyvinio komiteto posėdį. Po šio posėdžio Komisija netrukus sudarė sutartis dėl pirmųjų Priemonės projektų. Iki 2020 m. gruodžio 31 d. Komisija buvo sudariusi sutartis dėl viso Priemonės veiklos paketo. Iš bendros 6 mlrd. EUR sumos iki šiol išmokėta daugiau kaip 4,6 mlrd. EUR.

2016 m. kovo 18 d. Europos Sąjungos valstybių narių ir Turkijos valstybių ir vyriausybių vadovai dar kartą patvirtino įsipareigojimą įgyvendinti bendrą veiksmų planą ir susitarė dėl papildomų priemonių, kuriomis labiau sutvirtintų Turkijos ir ES ryšius ir spręstų migracijos krizės problemą. Turkija ir Europos Sąjunga pripažino, kad reikia imtis papildomų skubių ir ryžtingų pastangų. Konkrečiau tariant, 2016 m. kovo 18 d. ES ir Turkijos pareiškime[12] (toliau – Pareiškimas) raginama, *inter alia*, nutraukti neteisėtą migraciją iš Turkijos į ES suardant neteisėtu žmonių gabenimu besiverčiančių asmenų verslo modelį ir suteikiant gyvybe rizikuojantiems migrantams kitokią alternatyvą, taip pat paspartinti Priemonės įgyvendinimą. 2021 m. iš Turkijos į Graikiją, Italiją ir Bulgariją iš viso atvyko 21 295 asmenys. Tai – 16 proc. daugiau, palyginti su 2020 m., kai iš Turkijos į šias šalis atvyko 18 402 asmenys. Graikijoje buvo užregistruoti 7 443 atvykę asmenys, palyginti su 13 979 asmenimis 2020 m. (47 proc. mažiau); Italijoje – 12 916, palyginti su 4 191 2020 m. (daugiau kaip 200 proc. daugiau), o Bulgarijoje – 936, palyginti su 232 2020 m. (daugiau nei 300 proc. daugiau). Migracijos maršrutas iš Turkijos į Kiprą išliko labai aktyvus. 2021 m. bendras neteisėtai į vyriausybės kontroliuojamas Kipro sritis atvykusių asmenų skaičius buvo 11 685 (10 918 asmenų, kirtusių žaliąją liniją), t. y. 92 proc. daugiau, palyginti su 2020 m.

Turkija ir toliau patyrė didelį migracijos spaudimą, kuris, 2020 m. sumažėjęs dėl COVID-19 pandemijos, 2021 m. vėl padidėjo. Nuo 2021 m. kovo mėn. mėnesinis sulaikymų skaičius Turkijoje buvo didesnis, palyginti su atitinkamais 2020 m. ataskaitiniais laikotarpiais. Pareiškime numatytas perkėlimas į ES pagal schemą „1:1“ įgyvendinamas toliau. Nuo

[9]2016 m. vasario 10 d. Komisijos sprendimas C(2016) 60/03 dėl Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonės, kuriuo iš dalies keičiamas 2015 m. lapkričio 24 d. Komisijos sprendimas C(2015) 9500.
[10] https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-11329-2018-INIT/en/pdf.
[11] 2013–2015 m. pagal įvairias išorės finansavimo priemones, t. y. Humanitarinės pagalbos priemonę (HUMA), Pasirengimo narystei paramos priemonę (PNPP) ir priemonę, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos (IcSP), taip pat įvairius Europos Sąjungos regioninio patikos fondo, sukurto reaguojant į krizę Sirijoje (EUTF), įgyvendinamus veiksmus, sutelktas finansavimas.
[12] https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/.

2016 m. balandžio mėn. iki 2022 m. vasario mėn. iš Turkijos į ES buvo perkelti 32 562 pabėgėliai. Nuo 2016 m., vadovaujantis Pareiškimu, iš Graikijos salų į Turkiją buvo grąžinta 2 140 migrantų. Kadangi Turkijos valdžios institucijos dėl COVID-19 pandemijos neatšaukė savo 2020 m. kovo mėn. sprendimo sustabdyti grąžinimo operacijas pagal Pareiškimą, 2021 m. grąžinimo operacijos nebuvo vykdomos. Nors 2020 m. liepos mėn. asmenų perkėlimas iš Turkijos buvo atnaujintas, grąžinimas iš Graikijos kol kas tebėra sustabdytas. Atsakydama į pakartotinius Graikijos valdžios institucijų ir Europos Komisijos prašymus atnaujinti grąžinimo operacijas, Turkija pareiškė, kad grąžinimo operacija nebus vykdoma, nebent tariamas priverstinis grąžinimas prie Turkijos ir Graikijos sienos liausis ir Graikija atšauks savo sprendimą laikyti Turkiją saugia trečiąja šalimi[13].

Valstybės narės dar nesiėmė įgyvendinti Savanoriškos humanitarinio priėmimo programos, kurią tikimasi pradėti įgyvendinti, kai neteisėto Turkijos ir ES sienos kirtimo atvejų neliks arba jų gerokai ir tvariai sumažės.

[13] Pagal naują Graikijos ministrų sprendimą Turkija bus laikoma saugia trečiąja šalimi prieglobsčio prašytojams iš Pakistano, Bangladešo, Sirijos, Afganistano ir Somalio. Todėl pirmiau nurodytų šalių pilietybę turinčių asmenų prašymai šiuo pagrindu gali būti laikomi nepriimtinais ir prašytojai bus grąžinti į Turkiją, kai jie laikomi saugiais ir turi galimybę prašyti pabėgėlio statuso.

COVID-19

COVID-19 pandemija Turkijoje ir toliau turi didelį poveikį. 2020 m. kovo mėn. Turkijoje kilus krizei, Komisija susisiekė su Turkijos valdžios institucijomis ir pasiteiravo, ar reikėtų konkrečios ES pagalbos joms įgyvendinant savo reagavimo į pandemiją veiksmus. Jos patvirtino ketinimą toliau vykdyti Priemonėje numatytus projektus ir teikti įprastą dvišalę iš pat pradžių užprogramuotą paramą pagal Pasirengimo narystei pagalbos priemonę. Glaudžiai konsultuodamasi su Turkijos valdžios institucijomis, Komisija sutiko, kad sutaupytos Priemonės lėšos būtų sutelktos su COVID-19 susijusiems tikslams – būtų papildyti esamų projektų biudžetai, o ne finansuojami nauji projektai. Komisija taip pat kreipėsi į Priemonę įgyvendinančius partnerius, kad jie įvertintų dėl COVID-19 kilusias neplanuotas pasekmes Priemonės projektams. Remiantis šiomis konsultacijomis, pagal 2016 m. 1,6 mlrd. EUR vertės Specialiąją priemonę projektų įgyvendinimo laikotarpis buvo pratęstas iki 2025 m. birželio mėn. – iki to laiko turėtų būti įmanoma pasiekti deklaruotus visų projektų tikslus.

Iki 2021 m. pabaigos apie 83 mln. EUR buvo perskirstyti intervenciniams veiksmams sveikatos priežiūros srityje ir socialinės-ekonominės paramos priemonėms, skirtoms COVID-19 poveikiui pagal Pabėgėlių priemonę sušvelninti (iš visos 133 mln. EUR perskirstytų lėšų sumos, skirtos intervenciniams veiksmams, vykdomiems pagal visas ES finansines priemones). Tarp nurodytų veiksmų buvo SIHHAT I projekto 4,7 mln. EUR nenumatytų atvejų rezervo panaudojimas siekiant migrantų sveikatos priežiūros centrus aprūpinti apsaugos įranga ir dezinfekantais. Be to, pagal Priemonės humanitarinę kryptį daugiau kaip 63 mln. EUR buvo perskirstyta pagal įvairius projektus vykdomoms humanitarinio atsako priemonėms po COVID-19. Visų pirma papildoma piniginė parama buvo suteikta tiek Neatidėliotinos minimalios socialinės apsaugos sistemos (ESSN), tiek Sąlyginio pinigų pervedimo švietimui (CCTE) programos paramos gavėjams. Pagal Neatidėliotinos minimalios socialinės apsaugos sistemą 2020 m. birželio ir liepos mėn. kas mėnesį po 500 TL buvo papildytos daugiau kaip 1,75 mln. konkrečių pabėgėlių (308 000 namų ūkių) kortelės – iš viso daugiau kaip 40 mln. EUR. Pagal Sąlyginio pinigų pervedimo švietimui programos projektą visiems pagal šią programą tinkamiems finansuoti paramos gavėjams 2020 m. lapkričio 30 d. vienkartiniu mokėjimu – 85 TL suma – buvo papildytos kortelės. Iš viso šį atskirą papildymą gavo 518 794 vaikų. Be to, UNHCR kartu su Migracijos valdymo generaliniu direktoratu (DGMM), vykdydami visos šalies masto operaciją, piniginę paramą skyrė maždaug 88 779 namų ūkių (414 459 asmenų), nepriklausančių neatidėliotinos minimalios socialinės apsaugos sistemai – iš Priemonei nepriklausančių humanitarinės pagalbos lėšų buvo skirtas 16,7 mln. EUR įnašas. Iš ES patikos fondo, sukurto reaguojant į krizę Sirijoje, buvo skirta parama COVID-19 padariniams sušvelninti – visų pirma asmens apsaugos priemonių įsigijimui, nuotoliniam mokymuisi, įdarbinimui ir psichosocialinei paramai.

2. Priemonės veikimas

Priemonė yra koordinavimo mechanizmas, kuriuo naudojantis galima greitai, veiksmingai ir efektyviai telkti ES pagalbą pabėgėliams Turkijoje. Priemone užtikrinamas kuo didesnis esamų ES finansavimo priemonių, pavyzdžiui, humanitarinės pagalbos ir (arba) paramos vystymuisi, sutelkimas, siekiant visapusiškai ir suderintai patenkinti pabėgėlių ir priimančiųjų bendruomenių poreikius[14].

Priemonės iniciatyvinis komitetas teikia strategines gaires dėl prioritetų, remtinų veiksmų rūšių, skirtinų sumų ir sutelktinų finansavimo priemonių, taip pat, kai tinkama, dėl sąlygų, susijusių su Turkijos įsipareigojimų pagal 2015 m. lapkričio 29 d. ES ir Turkijos bendrą veiksmų planą (toliau – Bendras veiksmų planas)[15] vykdymu. 2021 m. – šeštaisiais Priemonės įgyvendinimo metais – buvo surengti du iniciatyvinio komiteto posėdžiai: 2021 m. birželio 30 d. ir gruodžio 17 d. Dėl COVID-19 pandemijos šie posėdžiai vyko virtualiai.

Pagrindiniai Priemonės įgyvendinimo principai yra sparta, efektyvumas ir veiksmingumas, taip pat patikimo finansų valdymo užtikrinimas. Taip pat svarbūs aspektai yra Priemonės intervencinių veiksmų tvarumas ir bendra Turkijos institucijų atsakomybė. Prioritetinės pagalbos teikimo sritys buvo nustatomos remiantis išsamiu ir nepriklausomu poreikių vertinimu[16], itin daug dėmesio skiriant pažeidžiamoms grupėms. Poreikių vertinimas buvo atnaujintas 2018 m.[17]

Priemone koordinuojamos toliau nurodytų išorės finansavimo priemonių lėšos[18]: tai – humanitarinė pagalba[19], Europos kaimynystės priemonė[20], vystomojo bendradarbiavimo finansinė priemonė[21], Pasirengimo narystei paramos priemonė[22] ir priemonė, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos[23]. Sąjungos biudžeto lėšomis finansuojamos priemonės įgyvendinamos laikantis jos finansinių taisyklių ir reglamentų, taikomų tiek tiesioginio, tiek netiesioginio valdymo srityje.

Pagalbos įgyvendinimas priklausys nuo to, ar Turkija griežtai laikysis Bendru veiksmų planu ir Pareiškimu prisiimtų įpareigojimų.

---

[14] 2015 m. lapkričio 24 d. Komisijos sprendimo C(2015) 9500 2 straipsnis „Priemonės tikslai“.

[15] Žr. Komisijos sprendimo C(2015) 9500 su pakeitimais, padarytais Komisijos sprendimu C(2016) 855, 5 straipsnio 1 dalį.

[16] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/2016_needs_assessment_.pdf.

[17] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/updated_needs_assessment.pdf.

[18] Europos kaimynystės priemonės ir vystomojo bendradarbiavimo finansinės priemonės įnašai buvo atitinkamai perkelti Pasirengimo narystei paramos priemonei ir ES patikos fondui ir pagal šias priemones panaudoti. Iš esmės visi įnašai į Priemonės biudžetą, skirti ES patikos fondui (iš PNPP ir mažesniu mastu iš vystomojo bendradarbiavimo finansinės priemonės), buvo panaudoti nehumanitarinei pagalbai teikti.

[19] Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1257/96 dėl humanitarinės pagalbos, OL L 163, 1996 7 2, p. 1.

[20] Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 232/2014, kuriuo sukuriama Europos kaimynystės priemonė (OL L 77, 2014 3 15, p. 27).

[21] Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 233/2014, kuriuo nustatoma vystomojo bendradarbiavimo finansavimo priemonė (OL L 77, 2014 3 15, p. 44).

[22] Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 231/2014, kuriuo nustatoma Pasirengimo narystei paramos priemonė (OL L 77, 2014 3 15, p. 11).

[23] Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 230/2014, kuriuo nustatoma priemonė, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos (OL L 77, 2014 3 15, p. 1).

3. Finansavimo pajėgumas, trukmė ir pobūdis

Bendras Priemone koordinuojamas biudžetas yra 6 mlrd. EUR, sutelkti dviem dalimis. Projektai pagal pirmąją dalį ir antrąją dalį vykdomi ne vėliau kaip iki 2025 m. vidurio (daugelis pirmosios dalies projektų jau užbaigti, o dauguma projektų baigiami anksčiau).

Išimties tvarka dėl COVID-19 pandemijos pagal 2016 m. 1,6 mlrd. EUR vertės Specialiąją priemonę projektų įgyvendinimo laikotarpis buvo pratęstas iki 2025 m. birželio mėn. – iki to laiko bus įmanoma pasiekti deklaruotus visų projektų tikslus.

Pirmajai daliai skirta 3 mlrd. EUR, iš jų 1 mlrd. EUR skirtas iš ES biudžeto, o 2 mlrd. EUR dvišaliais įnašais skyrė valstybės narės[24]. Panašiai antrajai daliai skirta 3 mlrd. EUR – 2 mlrd. EUR iš ES biudžeto, o valstybės narės skyrė 1 mlrd. EUR[25].

Kalbant apie ES biudžeto lėšas, iš 1 mlrd. EUR ES biudžeto lėšų, skirtų 2016–2017 m., 2016 m. buvo sutelkta 250 mln. EUR, o 2017 m. – 750 mln. EUR. Iš 2 mlrd. EUR ES biudžeto lėšų, skirtų 2018–2019 m., 2018 m. buvo sutelkta 550 mln. EUR, o likusi suma – 2019 m.

Kalbant apie valstybių narių įnašus, pagal pirmąją dalį 2016 m. valstybės narės Priemonės biudžetui skyrė 677 mln. EUR, 2017 m. – 847 mln. EUR, 2018 m. – 396 mln. EUR, o 2019 m. – 80 mln. EUR. Pagal antrąją dalį 2018 m. valstybės narės skyrė 68 mln. EUR, 2019 m. – 202 mln. EUR, 2020 m. – 265 mln. EUR, 2021 m. – 166 mln. EUR, o likusius mokėjimus planuojama atlikti iki 2023 m. Pagal Finansinio reglamento 21 straipsnio 2 dalies a punkto ii papunktį valstybių narių įnašai, kaip išorės asignuotosios pajamos, tiesiogiai pervedami į ES biudžetą ir priskiriami Pasirengimo narystei paramos priemonės ir humanitarinės pagalbos biudžeto eilutėms.

Valstybių narių įnašų į Priemonės biudžetą mokėjimo rodiklis iš esmės ir toliau atitinka Priemonės išmokų, kurioms tie įnašai naudojami, rodiklį.

Pagal Priemonės humanitarinės pagalbos komponentą 19,50 mln. EUR suma atidėta kaip atsarginiai pajėgumai, iš kurių būtų galima finansuoti 2019 m. naujų pabėgėlių iš Sirijos antplūdžio valdymo priemones. Kadangi 2019 m. atsarginiai pajėgumai nebuvo panaudoti, sutartis dėl šios sumos buvo sudaryta 2020 m., kad iš jos būtų padengti sveikatos priežiūros ir apsaugos veiksmai, taip užbaigiant antrosios dalies programavimą.

Iki 2021 m. gruodžio 31 d. Komisija buvo sudariusi sutartis dėl viso Priemonės veiklos paketo. Iš bendros 6 mlrd. EUR sumos buvo išmokėta daugiau kaip 4,6 mlrd. EUR.

[24] Bendro valstybių narių įnašų pasiskirstymo apžvalga pateikta adresu https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2016/02/03/refugee-facility-for-turkey/.

[25] https://www.consilium.europa.eu/lt/press/press-releases/2018/06/29/facility-for-refugees-in-turkey-member-states-agree-details-of-additional-funding/.

Papildoma ES parama pabėgėliams Turkijoje, nepatenkanti į Priemonės taikymo sritį

2020 m. Komisija skyrė 535 mln. EUR humanitariniams veiksmams Turkijoje remti ne pagal Priemonę. Šią sumą sudarė 50 mln. EUR, skirtų toliau teikti pagalbą apsaugos, sveikatos ir švietimo srityse, ir 485 mln. EUR pagal taisomąjį biudžetą, kad būtų tęsiamos Neatidėliotinos minimalios socialinės apsaugos sistemos ir sąlyginio pinigų pervedimo švietimui programos. Be to, 2020 m. pagal priemonę, kuria prisidedama prie stabilumo ir taikos (IcSP), bendradarbiaujant su Tarptautine migracijos organizacija (TMO) buvo priimta 11 mln. EUR vertės programa, kuria siekiama prisidėti prie skirtingo teisinio statuso migrantų padėties suderinimo pagal Turkijos nacionalinį suderinimo veiksmų planą ir ES metodus.

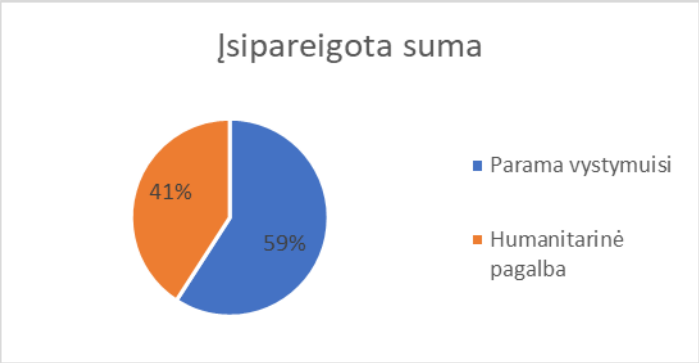
Atsižvelgdama į 2021 m. birželio mėn. Europos Vadovų Tarybos išvadas, Komisija pasiūlė 2021–2023 m. laikotarpiu pabėgėliams ir priimančiosioms bendruomenėms Turkijoje sutelkti dar 3 mlrd. EUR. Pirmieji 860 mln. EUR iš šio finansavimo buvo skirti 2021 m. pabaigoje, kad būtų toliau teikiama parama prioritetinėse pagrindinių poreikių ir švietimo, migracijos valdymo ir sienų kontrolės srityse. 90 mln. EUR iš 2021 m. asignavimo pagal PNPP ir 50 mln. EUR iš 2021 m. Migracijos ir vidaus reikalų priemonių asignavimo buvo perkelti į 2022 m. Be to, 2022 m. skirta 125 mln. EUR humanitarinės pagalbos. 2022 ir 2023 m. planuojama programuoti maždaug 2 mlrd. EUR likutį.

Bendra nuo 2011 m. pabėgėliams Turkijoje skirta ES parama siekia beveik 10 mlrd. EUR. Tai apima 6 mlrd. EUR pagal Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonę, kurią sudaro 3 mlrd. EUR iš ES biudžeto ir 3 mlrd. EUR valstybių narių įnašų, įtrauktų į ES biudžetą kaip išorės asignuotosios įplaukos.

4. Priemonės įgyvendinimas

Priemonė įgyvendinama kaip humanitarinė pagalba ir parama vystymuisi. Pagal pirmąją dalį atitinkamiems komponentams skirta maždaug 1,4 mlrd. EUR ir 1,6 mlrd. EUR. Kadangi Sirijos krizė užsitęsė, pagal antrąją dalį atliekamais intervenciniais veiksmais daugiausia dėmesio skiriama socialinės ir ekonominės paramos veiklai ir pragyvenimo galimybių kūrimui. Pagal antrąją dalį 1,04 mlrd. EUR skirta humanitarinei pagalbai, o 1,9 mlrd. EUR – paramai vystymuisi[26].

Toliau nurodyta, kaip paskirstytos visos Priemonės humanitarinės pagalbos ir paramos vystymuisi lėšos.

Išsamios informacijos galima gauti iš internete pateiktos projektų lentelės[27].

Priemonės programavimas buvo užbaigtas 2019 m. gruodžio mėn., o nuo 2020 m. pabaigos buvo sudarytos sutartys dėl viso 6 mlrd. EUR veiklos paketo, iš kurio iki 2021 m. pabaigos jau buvo išmokėta 4,6 mlrd. EUR.

Svarbu pažymėti, kad pagal Priemonę teikiama parama yra grindžiama projektais. Išmokamos lėšos priklauso nuo Priemonės intervencinių veiksmų įgyvendinimo pažangos.

Ypatingas dėmesys skiriamas pabėgėliams ir prieglobsčio prašytojams iš kitų šalių nei Sirija. Įgyvendinant intervencinius veiksmus pagal Priemonę, visada siekiama įtraukti pabėgėlius priimančias vietos bendruomenes.

Humanitarinė pagalba teikiama pažeidžiamiausiems pabėgėliams, skiriant orią paramą pagrindiniams poreikiams patenkinti ir apsaugai suteikti. Taip pat šalinamos paslaugų teikimo spragos pasitelkiant specializuotas sveikatos priežiūros ir švietimo srities agentūras ir partnerius, vykdančius veiklą ekstremaliųjų situacijų atvejais. ES teikiama humanitarinė pagalba grindžiama 2007 m. Europos konsensusu dėl humanitarinės pagalbos[28], kuriame nustatyta, kad ES, kaip humanitarinės pagalbos teikėja, laikosi humanitarinių humaniškumo, neutralumo, nešališkumo ir nepriklausomumo principų, kaip nurodyta Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 214 straipsnyje ir Reglamente (EB) Nr. 1257/96 dėl humanitarinės pagalbos[29] [30].

[26] Likusi 60 mln. EUR suma skirta administracinei ir operatyvinei pagalbai įgyvendinant Priemonę.
[27] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/system/files/2022-02/Facility%20table_January%202022.pdf.
[28] Tarybos ir valstybių narių vyriausybių atstovų bendras pareiškimas.
[29] 1996 m. birželio 20 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1257/96 dėl humanitarinės pagalbos.
[30] Europos Komisijos teikiama humanitarinė pagalba grindžiama metiniais konkrečių šalių humanitarinės pagalbos įgyvendinimo planais (HPĮP). Komisijos ir jos partnerių bendradarbiavimo humanitarinės pagalbos

Pagal pirmosios ir antrosios dalies humanitarinį komponentą, pasitelkiant 21 partnerį, iš viso įgyvendinti 65 projektai. Šiais projektais siekiama patenkinti būtinuosius Turkijoje esančių pažeidžiamiausių pabėgėlių poreikius, užtikrinti jų apsaugą, švietimą ir sveikatos priežiūrą. Įgyvendinant pirmąją dalį humanitarinei pagalbai skirta ir sutartimis patvirtinta apie 1,4 mlrd. EUR (išmokėta 1,3 mlrd. EUR), o įgyvendinant antrąją dalį sutartimis patvirtinta 1,04 mlrd. EUR (iki 2021 m. sausio 31 d. išmokėta 964 mln. EUR).

Parama vystymuisi padeda patenkinti ilgalaikius pabėgėlių poreikius, susijusius su sveikatos priežiūra, švietimu ir socialiniu bei ekonominiu vystymusi, ypač kiek tai sietina su galimybėmis naudotis viešosiomis paslaugomis ir pragyvenimo galimybėmis, taip pat savivaldybių infrastruktūra. Be to, teikiant paramą vystymuisi daug dėmesio skiriama pažeidžiamoms grupėms ir į intervencinius veiksmus integruojamas lyčių aspektas, pavyzdžiui, tokie klausimai kaip moterų ir mergaičių apsauga nuo seksualinio smurto ir smurto dėl lyties ir galimybių naudotis lytinės ir reprodukcinės sveikatos priežiūros paslaugomis didinimas.

Pagal Priemonės vystymosi komponentą įgyvendinant 26 projektus (jų sutartys buvo sudarytos pagal pirmąją dalį) ir toliau buvo daroma nemaža pažanga. Iš šių projektų penkiolika buvo įgyvendinami iš Europos Sąjungos regioninio patikos fondo, sukurto reaguojant į krizę Sirijoje, skiriant iš viso 293 mln. EUR, kartu taip pat skiriamas asignavimas, administruojamas tiesiogiai pagal Pasirengimo narystei paramos priemonę[31].

Iš visos 3,5 mlrd. EUR sumos, paramai vystymuisi skirtos pagal abi Priemonės dalis, įgyvendinimo partneriams išmokėta 2,22 mlrd. EUR[32]. Pagal antrą dalį skirta 1,9 mlrd. EUR suma 2020 m. gruodžio mėn. buvo visiškai patvirtinta sutartimis ir iki 2021 m. gruodžio mėn. pabaigos iš jos buvo išmokėta 730 mln. EUR. Pagal Priemonės vystymosi komponentą sudaryta 17 sutarčių.

Intervenciniai Priemonės veiksmai kiekvienoje prioritetinėje srityje

Kiekvienos prioritetinės srities pažanga įgyvendinant pagalbą, finansuojamą pagal abi Priemonės dalis, išdėstoma du kartus per metus teikiamose Priemonės stebėsenos ataskaitose[33].

---

srityje sistema yra nustatyta Komisijos finansiniais ir administraciniais pagrindų susitarimais su tarptautinėmis organizacijomis ir partnerystės pagrindų susitarimais su nevyriausybinėmis organizacijomis.

[31] Pagal Priemonę Pasirengimo narystei paramos priemonės lėšos administruojamos laikantis Finansinio reglamento antros dalies IV antraštinės dalies taisyklių dėl išorės veiksmų ir paties reglamento taikymo taisyklių.

[32] Į šią sumą taip pat įskaičiuotos išmokos pagal ES regioninio patikos fondo, sukurto reaguojant į krizę Sirijoje, įgyvendinamus projektus, kurie dar nėra įtraukti į ES biudžetą.

[33] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/enlargement-policy/negotiations-status/turkey/eu-facility-refugees-turkey_en.

Švietimas

Pagal Priemonę prioritetinei švietimo sričiai skirta daugiau kaip 1,5 mlrd. EUR, įskaitant 545 mln. EUR[34] švietimo infrastruktūrai.

Pagal Priemonės humanitarinį komponentą švietimui skirta daugiau negu 181 mln. EUR. Pagal toliau sėkmingai įgyvendinamą Sąlyginio pinigų pervedimo švietimui programą remiamas pabėgėlių vaikų priėmimas į mokyklas ir mokyklų lankymas, du kartus per mėnesį skiriant pabėgėlių šeimoms išmokas su sąlyga, kad moksleiviai reguliariai lankys mokyklą. Sąlyginio pinigų pervedimo švietimui programa šiuo metu finansuojama iki 2022 m. rugpjūčio mėn., skyrus papildomą 85 mln. EUR sumą pagal taisomąjį biudžetą, dėl kurio ES biudžeto valdymo institucija susitarė 2020 m. liepos mėn. 2021 m. gruodžio mėn. duomenimis, bent viena Sąlyginio pinigų pervedimo švietimui programos išmoka buvo išmokėta 760 858 vaikams. Be to, vaikai naudojosi vaikų apsaugos paslaugomis, kad būtų užtikrintas nuolatinis priėmimas į mokyklas ir jų lankymas, 11 567 vaikai dalyvavo socialinių ir emocinių įgūdžių ir socialinės sanglaudos veikloje, o 351 mokyklos darbuotojas ir 849 tėvai dalyvavo UNICEF kovos su patyčiomis mokymuose.

Kalbant apie Priemonės paramą vystymuisi, toliau buvo teikiama 400 mln. EUR papildoma tiesioginė dotacija (vadinama PIKTES[35]) Nacionalinio švietimo ministerijai. Pagal PIKTES remiamos ministerijos pastangos didinti Sirijos vaikų integraciją ir galimybes gauti aukštos kokybės išsilavinimą. Iki 2021 m. birželio mėn. pabaigos formaliojo švietimo įstaigas pradėjo lankyti šiek tiek daugiau nei 701 000 Sirijos vaikų. Iš jų daugiau kaip 30 000 lankė priešmokyklinio ugdymo įstaigas, daugiau kaip 322 000 – pradinio mokymo įstaigas, 251 323 – pagrindinio ugdymo įstaigas ir 96 361 – vidurinio ugdymo įstaigas. Iki 2021 m. vidurio 46 766 pabėgėlių vaikai galėjo užpildyti mokymosi spragas, o 60 472 pabėgėlių vaikai gavo papildomus mokymus su parama pagal Priemonę. Kalbant apie paramą švietimo sistemos pedagoginiams pajėgumams, 2021 m. sausio–birželio mėn. per PIKTES buvo įdarbinta arba atlyginimą gavo beveik 7 000 pedagogų ir pagalbinių darbuotojų. 2021 m. pirmąjį pusmetį 3 500 mokytojų pagal PIKTES buvo rengiami mokyti internetu ir ruošti skaitmeninę švietimo medžiagą.

Pabėgėlių ir priimančiųjų bendruomenių studentų, gavusių pagal Priemonę remiamas stipendijas lankyti techninio ir profesinio rengimo ir mokymo (TVET) arba aukštojo mokslo įstaigas, skaičius padidėjo nuo 3 700 iki beveik 13 300. Dauguma šių studentų buvo pabėgėliai. Buvo išlaikyta lyčių pusiausvyra. Dauguma stipendijų (apie 12 000) leido vidurinių mokyklų moksleiviams lankyti techninius ir profesinius kursus techninio ir profesinio mokymo mokyklose ir profesinio mokymo centruose.

Pagal Priemonę buvo toliau remiama švietimo infrastruktūros plėtra ir mažinamas mokyklų perpildymas. Padaryta didelė pažanga, susijusi su modernizuotų ir užbaigtų švietimo įstaigų skaičiumi. Svarbus modernizavimo laimėjimas buvo 8 700 išmaniųjų lentų įrengimas pradinėse ir vidurinėse mokyklose. Iki šiol naudojant Priemonės paramą modernizuota daugiau kaip 12 000 objektų. Be to, iš viso pastatyta 117 mokyklų ir pradėtos teikti švietimo paslaugos 108 mokyklose. Įgyvendinant pagal pirmąją dalį sutartimis patvirtintą 40 mln. EUR

[34] Tai apima 40 mln. EUR vertės švarios energijos projektą, vykdomą iš Europos Sąjungos regioninio patikos fondo, sukurto reaguojant į krizę Sirijoje (FRIT 1).
[35] Sirijos vaikų integracijos į Turkijos švietimo sistemą skatinimas (PIKTES).

vertės švarios energijos projektą siekiama apsirūpinti energija – statomos dvi saulės elektrinės ir 120 mokyklų stoginiai kolektoriai. Trijų mokyklų stoginių kolektorių įrengimas baigtas, o kitose 48 mokyklose padaryta vidutiniškai 90 proc. pažanga. Be to, pradėti atkūrimo darbai, kuriais siekiama padidinti dar 41 mokyklos energijos vartojimo efektyvumą, ir iki metų pabaigos užfiksuota 70 proc. pažanga.

Apsauga

Apsaugai pagal Priemonę buvo skirta iš viso apie 212 mln. EUR, daugiausia per humanitarinio komponento projektus.

Pagal Priemonės humanitarinį komponentą buvo remiamas pabėgėlių registravimas ir tikrinimas siekiant legalizuoti jų statusą Turkijoje ir palengvinti jiems sąlygas gauti paslaugas. Greta atskirų intervencinių apsaugos veiksmų, kuriais buvo siekiama užpildyti spragas ir reaguoti į konkrečius asmenų, kuriems kyla pavojus, poreikius, apsauga taip pat buvo integruota į kitus humanitarinio atsako strategijos ramsčius (būtinuosius poreikius, sveikatos priežiūrą, švietimą). Bendras tikslas – geriau įveikti pabėgėlių pažeidžiamumą, įteisinti jų statusą ir susieti juos su platesniu viešųjų ir JT / NVO paslaugų tinklu. Be to, įgyvendinant ES patikos fondo, sukurto reaguojant į krizę Sirijoje, lėšomis finansuojamus projektus, be kita ko, buvo remiamas pabėgėlių priėmimas bendruomenių centruose ir tolesnis pažeidžiamų pabėgėlių nukreipimas tinkamoms paslaugoms gauti.

Pagal 2019 m. liepos mėn. Specialiosios priemonės vystymosi komponentą 2020 m. pabaigoje buvo sudaryta sutartis dėl tiesioginės 20 mln. EUR sumos dotacijos Šeimos, darbo ir socialinių paslaugų ministerijai. Projektu siekiama pagerinti prevencinių ir apsauginių socialinių paslaugų teikimą pažeidžiamiausiems pabėgėliams ir priimančiųjų bendruomenių nariams.

Sveikata

Pagal Priemonę 800 mln. EUR skirta prioritetinei sveikatos sričiai.

Pagrindinis Priemonės paramos ramstis yra projektas SIHHAT – tiesioginė dotacija Turkijos sveikatos apsaugos ministerijai, mokama dviem dalimis – atitinkamai 300 mln. EUR ir 210 mln. EUR. SIHHAT remia ministerijos pastangas užtikrinti nemokamas teisingas galimybes naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis 4 mln. pabėgėlių. Veikiančių migrantų sveikatos priežiūros centrų skaičius pasiekė 180 ir šiuo metu projekto lėšomis atlyginimai mokami 4 091 darbuotojui, 79 proc. jų kilę iš Sirijos. Projektų įgyvendinimo tempas tebėra patenkinamas, šioje srityje pasiekta apčiuopiamų rezultatų. 2020 m. balandžio mėn. buvo panaudotas projekto SIHHAT 1 4,75 mln. EUR nenumatytų atvejų rezervas, skirtas su COVID-19 susijusiems poreikiams tenkinti, o pagal projektą SIHHAT 2 COVID-19 problemoms spręsti skirta dar 1,6 mln. EUR.

Nuo 2021 m. pradžios kartu su Sveikatos apsaugos ministerija vykdomas palaikomasis projektas SIHHAT 2 (210 mln. EUR), kad būtų užtikrinta sinchronizacija su SIHHAT 1 projekto pabaiga ir tolesnis pabėgėlių sveikatos priežiūros paslaugų teikimas iki 2023 m. pabaigos.

Ligoninių statybos projektai Dortiole-Chatajuje ir Kilise beveik užbaigti, o pažanga viršija 95 proc. Be to, 2021 m. kovo mėn. pagal projektą su Europos Tarybos vystymo banku

(ETVB) buvo pradėta vykdyti 90 mln. EUR vertės sutartis papildomai nedidelio masto sveikatos priežiūros infrastruktūrai ir įrangai įsigyti.

Tebekyla susirūpinimas dėl ne savo pradinėje registracijos provincijoje gyvenančių arba keliaujančių pabėgėlių galimybės naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis – jiems atliekamas tik skiepijimas ir teikiamos neatidėliotinos sveikatos priežiūros paslaugos. Tai turi neigiamą poveikį keliaujantiems pabėgėliams, sezoniniams darbuotojams ir į kitas provincijas persikėlusiems pabėgėliams. Komisija atidžiai stebi politikos pokyčius ir stengiasi paveiktus pabėgėlius pasiekti per projekto SIHHAT mobiliosios sveikatos priežiūros veiklą.

Savivaldybių infrastruktūra

Šiai prioritetinei sričiai pagal antrą Priemonės dalį buvo skirta 380 mln. EUR.

Projektais su *Agence Française de Développement* (AFD), Pasaulio banku, Europos investicijų banku (EIB) ir *Illbank* ES patikos fondo lėšomis siekiama gerinti prieigą prie komunalinių paslaugų ir gerinti jų kokybę vandens tiekimo, nuotekų ir kietųjų atliekų tvarkymo srityse labiausiai nuo pabėgėlių antplūdžio nukentėjusiose vietovėse. Be to, kartu su *Kreditanstalt für Wiederaufbau* (*KfW*) vykdomu 25 mln. EUR vertės projektu suteikiama rekreacinė infrastruktūra socialinei sanglaudai remti. Pagal ES patikos fondo lėšomis finansuojamą ir Jungtinių Tautų vystymosi programos (UNDP) pagrindu įgyvendinamą projektą 2021 m. spalio mėn. užbaigta mechaninio biologinių atliekų apdorojimo infrastruktūros objekto statyba Gaziantepe. Pagal su EIB pasirašytą įgaliojimo susitarimą 2021 m. pasirašyta ir pradėta vykdyti 15 darbų sutarčių, kurių bendra vertė – 42,4 mln. EUR. Visi kiti projektai vis dar rengiami (projekto peržiūra, konkursų dokumentų rengimas ir t. t.).

Būtinieji poreikiai bei socialinė ir ekonominė parama

Pagal Priemonę daugiau kaip 2,83 mlrd. EUR buvo skirta būtiniesiems poreikiams ir socialinei-ekonominei paramai.

Šios prioritetinės srities intervenciniais veiksmais siekiama užtikrinti paramą pažeidžiamiausių pabėgėlių būtiniesiems poreikiams ir padidinti pabėgėlių atsparumą ir gebėjimą pasirūpinti savimi. Taip turėtų būti sudarytos sąlygos laipsniškai pereiti nuo priklausomybės nuo socialinės paramos prie geresnio gebėjimo pasirūpinti savimi ir prie geresnių pragyvenimo galimybių.

Pagal Priemonę teikiant paramą būtiniesiems poreikiams patenkinti, daugiau kaip 2,6 mln. pabėgėlių gavo paramą, leidžiančią jiems gyventi oriai. Didžioji paramos dalis nuo 2016 m. pabaigos teikiama per Neatidėliotinos minimalios socialinės apsaugos sistemą, humanitarinės socialinės pagalbos programą, pagal kurią kas mėnesį per debetinių kortelių sistemą skiriamos piniginės išmokos, dabar jas gauna daugiau kaip 1,5 mln. pažeidžiamų pabėgėlių[36]. Šiai pavyzdinei programai pagal antrąją Priemonės dalį skirta 500 mln. EUR Priemonės lėšų, kurias šiuo metu įgyvendina Tarptautinė Raudonojo Kryžiaus ir Raudonojo Pusmėnulio federacija (nuo 2020 m. balandžio mėn.). Kadangi, kaip anksčiau minėta, 2020 m. liepos mėn. biudžeto valdymo institucija pagal taisomąjį biudžetą patvirtino papildomą ne Priemonės

[36] Nuo 2021 m. liepos mėn. per Neatidėliotinos minimalios socialinės apsaugos sistemą į Kaimynystės politikos ir plėtros derybų GD finansuojamą papildomos Neatidėliotinos minimalios socialinės apsaugos (C-ESSN) programą buvo perkelti pažeidžiamiausi paramos gavėjai (t. y. vieniši tėvai, namų ūkiai, kuriuose gyvena vienas ar daugiau neįgaliųjų, namų ūkiai, kuriems vadovauja pagyvenę asmenys). 2022 m. balandžio mėn. pagal C-ESSN programą parama buvo suteikta 363 419 paramos gavėjų.

lėšomis teikiamą 400 mln. EUR paramą, o 2021 m. pabaigoje įsipareigojo skirti papildomą 325 mln. EUR finansavimą pagal papildomą 2021–2023 m. laikotarpio 3 mlrd. EUR paketą, per Neatidėliotinos minimalios socialinės apsaugos sistemą teikiama parama yra užtikrinta bent jau iki 2023 m. pirmojo ketvirčio[37].

Pagal antrąją dalį Komisija su Šeimos ir socialinių paslaugų ministerija pasirašė 245 mln. EUR tiesioginę dotaciją, kad būtų galima teikti mėnesinę finansinę paramą, panašią į socialinę paramą, teikiamą pažeidžiamiems asmenims pagal Turkijos socialinės apsaugos sistemą, t. y. papildomos Neatidėliotinos minimalios socialinės apsaugos sistemą (C-ESSN). Po parengiamojo etapo mokėjimai paramos gavėjams pradėti 2021 m. liepos mėn. ir bus tęsiami bent iki 2022 m. vidurio. Projektas įgyvendinamas kartu su Neatidėliotinos minimalios socialinės apsaugos sistema, pagal jį teikiama parama vienišų motinų ar vienišų tėvų namų ūkiams, pagyvenusiems asmenims, neįgaliesiems, taip pat sunkią negalią turintiems asmenims. ES delegacija ir Europos civilinės saugos ir humanitarinės pagalbos operacijų GD vietos biuro darbuotojai rengia reguliarius susitikimus, siekdami vienu metu įgyvendinti Neatidėliotinos minimalios socialinės apsaugos sistemą ir skirti tiesioginę dotaciją.

Pabėgėliams toliau teikiama papildoma tokio pobūdžio socialinė ir ekonominė parama, kad jiems būtų sudarytos sąlygos patekti į darbo rinką. Šia parama siekiama didinti pabėgėlių įsidarbinamumą ir numatomas profesinis ir įgūdžių mokymas, kalbų mokymas, konsultavimas darbo vietų klausimais, mokymo darbo vietose programos ir leidimo dirbti proceso supaprastinimas, kad būtų remiami ir pabėgėliai iš Sirijos, ir priimančiosios bendruomenės. Bendradarbiaujant su Turkijos Smulkiosios ir vidutinės pramonės vystymo organizacija (KOSGEB) ir Turkijos plėtros ir investicijų banku (TKYB), verslininkams ir verslininkystės mokymams skirtos mažos dotacijos teikiamos ir pabėgėlių iš Sirijos bei priimančiųjų bendruomenių startuoliams, ir esamiems verslininkams. Dar vienu šiuo metu Pasaulio banko įgyvendinamu projektu remiamas moterų vadovaujamo socialinio verslumo modelio vystymas ir įgyvendinimas – taip siekiama suteikti pažeidžiamoms pabėgėlėms iš Sirijos ir Turkijos gyventojoms galimybes vykdyti pajamas duodančią veiklą. Dar dviem projektais siekiama remti užimtumą žemės ūkyje. Projektai turėtų būti vykdomi iki 2025 m. vidurio.

Migracijos valdymas

Pagal pirmą Priemonės dalį buvo finansuojami du šios prioritetinės srities projektai – iš viso buvo skirta 80 mln. EUR.

Pagal pirmąjį projektą buvo teikiama ES parama siekiant padidinti Turkijos pakrančių apsaugos tarnybos pajėgumus vykdyti paieškos ir gelbėjimo operacijas. Antruoju projektu buvo siekiama remti Migracijos valdymo generalinio direktorato (DGMM) pastangas valdyti asmenų grąžinimo iš ES procesą. Abu projektai užbaigti.

Lyčių aspektai vykdant Priemonės lėšomis įgyvendinamus projektus

Komisija yra įsipareigojusi įgyvendinti Trečiąjį ES lyčių lygybės veiksmų planą (LLVP III) „2021–2025 m. kartu siekime lyčių lygybės pasaulyje“[38], kuriuo ES išorės veiksmais

[37] https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20200706IPR82727/meps-approve-EU585-million-to-support-syrian-refugees-in-neighbouring-countries.
[38] https://ec.europa.eu/international-partnerships/system/files/join-2020-17-final_lt.pdf.

stiprinama lyčių lygybė ir moterų įgalėjimas. Šiuo klausimu moterų ir mergaičių skatinimas, apsauga ir jų žmogaus teisių įgyvendinimas, lyčių lygybė ir moterų bei mergaičių įgalėjimas yra svarbiausi ES prioritetai ir tikslai, kuriais vadovaujantis įgyvendinami Priemonės intervenciniai veiksmai.

Konkrečiau Priemonės humanitarinės pagalbos komponentą lemia 2013 m. Europos civilinės saugos ir humanitarinės pagalbos operacijų GD lyčių aspekto politikos priemonė „Lyčių aspektas teikiant humanitarinę pagalbą: skirtingi poreikiai, pritaikyta pagalba“. Tai reiškia, kad partneriai raginami programos pradžioje atlikti lyčių aspekto analizę, pritaikyti programos projektą ir įgyvendinimą pagal skirtingas tiek vienai, tiek kitai lyčiai būdingas rizikos rūšis ir galimybes ir pateikti atskirų lyčių atžvilgiu gautų rezultatų ataskaitą.

Todėl įgyvendinant visus Priemonės projektus į lyčių problemas atsižvelgiama ir jos integruojamos. Humanitarinės pagalbos srityje įgyvendinta lyties ir amžiaus priemonė (GAM). Priemonės intervenciniais veiksmais siekiama skatinti suteikti lygias galimybes vyrams ir moterims, berniukams ir mergaitėms. Siekiant tai stebėti, renkami pagal atskiras lytis išskaidyti duomenys. 2020 m. pradėta taikyti Peržiūrėta rezultatų sistema ir toliau išskaido duomenis iš visų atitinkamų rodiklių (76 rodikliai) pagal lytį, kaip du kartus per metus nurodoma Priemonės stebėsenos ataskaitoje. Lyčių aspekto integravimas derinamas su specialiais veiksmais, kurie parengti siekiant užtikrinti pažangą šioje srityje. Priemonė vykdoma su įgyvendinimo partneriais, turinčiais daug patirties įgyvendinant šią koncepciją ir pajėgumų įsitraukti į dialogą su Turkijos valdžios institucijomis. Tai, be kita ko, yra Jungtinių Tautų vaikų fondas (UNICEF), JT Moterys, Jungtinių Tautų gyventojų fondas (UNFPA) ir Tarptautinė darbo organizacija (TDO).

Konkrečiai padėdama ginti lytinės ir reprodukcinės sveikatos teises, Priemonė pranoko savo tikslą, susijusį su konsultacijomis dėl antenatalinės priežiūros (ANC). Iš viso 97 proc. pabėgėlių moterų gavo vieną ar daugiau konsultacijų dėl antenatalinės priežiūros, o dauguma jų gavo tris ar daugiau šių konsultacijų. Be to, pagimdžiusių moterų, kurios dėl paramos pagal Priemonę gavo bent vieną pogimdyminę konsultaciją (PNC), procentinė dalis nuo 2018 m. padidėjo 50 proc., o reprodukcinio amžiaus pabėgėlių moterų, išreiškusių nepatenkintą reprodukcinės sveikatos paslaugų poreikį, dalis sumažėjo 18 proc. Sveikatos priežiūros paslaugos pabėgėliams teikiamos pagal projektą SIHHAT, pagal kurį visoje Turkijoje veikia apie 180 migrantų sveikatos priežiūros centrų.

5. Stebėsena ir vertinimas

Priemonės stebėsenos ir vertinimo sistema sukurta taip, kad būtų laipsniškai plėtojama ir nuolat tobulinama.

Stebėsena

Priemonės rezultatų sistema atspindi pačios Priemonės strateginę programą, pagal Priemonę įgyvendinamus veiksmus ir jų logines sistemas. Naujausia rezultatų sistema ir Priemonės pokyčių teorija 2021 m. gruodžio mėn. buvo pateiktos Priemonės iniciatyviniam komitetui. Dukart per metus teikiant išsamią Priemonės stebėsenos ataskaitą ir toliau buvo pranešama apie Priemonės lėšomis pasiektus rezultatus. Naujausią ataskaitą, apimančią laikotarpį iki

2021 m. birželio mėn., galima rasti Kaimynystės politikos ir plėtros derybų GD interneto svetainėje[39].

Įgyvendinant Priemonės stebėsenos ir ataskaitų teikimo užduotis, Komisijai ir toliau padeda techninės pagalbos grupė (SUMAF[40]).

Iki 2021 m. gruodžio mėn. pabaigos buvo užbaigta 193 stebėsenos misijos: atliktos šešios rezultatų stebėsenos misijos (ROM), 72 techninės pagalbos misijos ir 115 patikrinimų vietoje ir (arba) stebėsenos misijų; 65 proc. šių misijų buvo skirtos sutartims, kurioms taikomas tiesioginis valdymas[41].

Stebėti visus pagal humanitarinės pagalbos įgyvendinimo planus (HPĮP) finansuojamus veiksmus ėmėsi Turkijoje dirbantys Europos civilinės saugos ir humanitarinės pagalbos operacijų GD darbuotojai ir regioninis šio GD biuras Amane, taip pat stebėsenos vizitus atliko būstinės darbuotojai. Iki 2021 m. vasario mėn. pabaigos buvo užbaigta 90 stebėsenos misijų.

Vertinimas

Strateginis laikotarpio vidurio vertinimas

Strateginis Priemonės laikotarpio vidurio vertinimas apėmė pirmosios dalies koncepcijos bei struktūros sukūrimo ir įgyvendinimo laikotarpį nuo jos pradžios 2015 m. pabaigoje iki 2021 m. pradžios, kai buvo baigtas vertinimas. Bendroje vertinimo analizėje teigiama, kad Priemonės mastas ir aprėptis buvo beprecedenčiai ir kad ji buvo greitai panaudota ir iš esmės tenkino pabėgėlių poreikius. Ji labai prisidėjo prie pagrindinių pabėgėlių poreikių tenkinimo ir sudarė sąlygas vyriausybei sparčiau plėsti sveikatos priežiūros ir švietimo paslaugas, nei būtų buvę kitu atveju. Atlikus vertinimą nustatyta, kad Priemonė buvo gerai susieta su vyriausybės partneriais, nepaisant kartais sudėtingų sąlygų, ir kad ją galima laikyti pabėgėlių srities operacijų pavyzdžiu, rodančiu praktinę paramą ir solidarumą su pabėgėliais Turkijoje. Atlikus vertinimą nustatyta, kad, nors perėjimas nuo kritinės padėties prie vystymosi buvo iš esmės sklandus, netikrumas dėl būsimo finansavimo pakenkė gebėjimui veiksmingai planuoti. Ataskaitoje daroma išvada, kad reikia nuveikti daugiau, kad būtų galima pasiekti kai kuriuos pabėgėlius, kurių galimybės gauti pagalbą yra mažiausiai tikėtinos, ir rekomenduojama suteikti daugiau galimybių gauti paslaugas nepakankamai aptarnaujamiems pabėgėliams ir imtis priemonių socialinei įtampai dėl pabėgėlių mažinti. Ataskaitoje taip pat pateikiama glausta santrauka ir skirsnis apie Priemonės atsaką į COVID-19. Ataskaita buvo pristatyta 2021 m. birželio mėn. iniciatyviniam komitetui ir plačiajai visuomenei liepos mėn. pradžioje vykusiame renginyje. Daugiau informacijos apie vertinimą galima rasti spustelėjus šia nuoroda:

[39] https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/enlargement-policy/negotiations-status/turkey/eu-facility-refugees-turkey_en.
[40] Techninė pagalba pagal Pabėgėlių Turkijoje rėmimo priemonę finansuojamų veiksmų stebėsenai remti – PNPP/2018/393–877.
[41] 2017 m. suminiai duomenys.

6. Auditas

2018 m. lapkričio mėn. paskelbus Europos Audito Rūmų specialiąją ataskaitą dėl Priemonės[42], Komisija toliau įgyvendina joje išdėstytas rekomendacijas. Gera pažanga padaryta įgyvendinant visas rekomendacijas, ypač susijusias su pereinamojo laikotarpio strategijos parengimu, pagal Priemonę sutelkiamų priemonių tarpusavio papildomumu ir netiesioginių paramos išlaidų mažinimu.

7. Ryšių palaikymas ir matomumas

2017 m. ryšių palaikymo strategija ir toliau yra bendra veiklos ryšių palaikymo srityje sistema, kuria siekiama didinti Priemonės lėšomis finansuojamų veiksmų matomumą.

Per televiziją *CNNTurk* transliuota keletas TV laidų, pavadintų „Nauja pradžia“, kuriose kartu su Priemonės projektais buvo rodoma dešimt įvairių pasakojimų apie žmonių patirtį. Laidos buvo įdėtos į ES delegacijos *YouTube* kanalą su subtitrais anglų kalba; jos taip pat pateikiamos kaip grojaraštis. Buvo atliktas kiekybinis tyrimas siekiant įvertinti visuomenės (įskaitant pabėgėlius) nuomonę apie ES paramą pabėgėliams Turkijoje. Pagal Priemonę teikiant ES humanitarinę pagalbą kartu su organizacijomis partnerėmis buvo parengti ir išplatinti įvairūs komunikacijos produktai, skirti ES ir Turkijos auditorijoms, įskaitant aštuonis vaizdo siužetus, tris vietos pranešimus spaudai, kurie buvo nušviečiami žiniasklaidoje Turkijoje, ir vieną tinklaraščio pasakojimą.

Renginiai ir ceremonijos

Pasaulinės pabėgėlių dienos proga Priemonės sekretoriatas surengė vienos savaitės trukmės internetinį kino festivalį, kuriame buvo rodomi filmai apie pabėgėlių gyvenimą. Jie byloja apie įvairius pabėgėlių gyvenimo aspektus; pavyzdžiui, apie jų patirtį siekiant įsikurti naujose ir anksčiau svetimose vietovėse, kliūtis ir sunkumus kuriant naują gyvenimą ir kartu išsaugant savo tapatybę naujoje šalyje, taip pat jų patirtį kuriant naujus santykius ir imantis spręsti naujus uždavinius. Filmus buvo galima transliuoti visoje Belgijoje nuo 2021 m. birželio 20–26 d., tai, be kita ko, buvo dokumentiniai filmai, tiesioginių renginių filmai, įskaitant trumpametražius, vidutinės trukmės ir ilgametražius įrašus[43]. Tuo pat metu ES delegacija Ankaroje surengė vaizdo projekcijų renginį Galatos bokšte Stambule. Šio renginio vaizdo įrašai, taip pat filmų festivalio reklama buvo rodomi ES delegacijos bei Kaimynystės politikos ir plėtros derybų GD socialinių tinklų kanaluose.

Renginiai ir misijos buvo organizuojami keliuose miestuose, juose dalyvavo delegacijos vadovas, delegacijos vadovo pavaduotojas ir operacijų vadovas. Be to, įgyvendinantieji partneriai suorganizavo renginius, parengė istorijas, vaizdo įrašus ir leidinius. Tarp jų buvo medžių sodinimo ceremonija ES lėšomis pastatytoje mokykloje, greitosios pagalbos automobilių perdavimo Sveikatos apsaugos ministerijai ceremonija, projekto SIHHAT vaizdo įrašai, taip pat pasakojimai apie Europos Tarybos vystymo banko (ETVB), *Tarptautinės Raudonojo Kryžiaus* ir Raudonojo Pusmėnulio draugijų *federacijos* (IFRC), Jungtinių Tautų vystymo programos (UNDP), Pasaulio banko ir kitų partnerių Priemonės projektus.

[42] https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR18_27/SR_TRF_LT.pdf.
[43] https://unheardstories.eu/.

Įgyvendinantieji partneriai savo socialinių tinklų kanaluose paskelbė pasakojimus, jais pasidalijo ES delegacija.

Žiniasklaidos dalyvavimas

2021 m. Sirijos konferencijai buvo surengta socialinių tinklų kampanija, per kurią buvo pateikiami vaizdo įrašai, daugiausia dėmesio skiriant sektoriams, kuriems taikoma Priemonė, taip pat tiesioginė transliacija platformose *Facebook* ir *Twitter* anglų ir turkų kalbomis. Buvo parengti penki vaizdo siužetai apie penkis Priemonės sektorius ir jais buvo pasidalyta socialinių tinklų paskyrose. Be to, ES delegacijos interneto svetainėje paskelbti du pasakojimai apie sveikatos priežiūros paslaugas ir ligoninių statybą.

2022 m. sausio mėn. Turkijoje ir Vokietijoje, Italijoje, Švedijoje, Turkijoje, Portugalijoje ir Lenkijoje buvo įgyvendinta didelio masto skaitmeninė kampanija *#PowerToBe* Neatidėliotinos minimalios socialinės apsaugos sistemai (ESSN) pristatyti. Kampanija vyko socialiniuose tinkluose, bet taip pat apėmė nuomonės formuotojus, smulkiuosius nuomonės formuotojus ir viešųjų ryšių / žiniasklaidos partnerius.

8. Išvados ir tolesni veiksmai

2021 m. buvo padaryta svarbi Priemonės įgyvendinimo pažanga. Buvo sudarytos sutartys dėl viso Priemonės veiklos paketo ir buvo išmokėta daugiau kaip 4,6 mlrd. EUR. Pagal Priemonę Turkijoje ir toliau buvo teikiama labai reikalinga pagalba pabėgėliams ir priimančiosioms bendruomenėms.

Tolesni veiksmai, be kita ko:

- *toliau veiksmingai įgyvendinti visus pabėgėliams ir priimančiosioms bendruomenėms skirtus projektus, laikantis patikimo finansų valdymo principų;*
- *imtis tolesnės veiklos, susijusios su laikotarpio vidurio vertinimo rekomendacijomis, ir jas įgyvendinti;*
- *toliau plėtoti su Priemone susijusią ryšių palaikymo veiklą;*
- *2022 m. pavasarį ir rudenį surengti Priemonės iniciatyvinio komiteto posėdžius;*
- *suprogramuoti ir įgyvendinti papildomą paramą pabėgėliams ir priimančiosioms bendruomenėms Turkijoje, kad būtų užtikrintas pagal Priemonę pasiektų rezultatų tvarumas.*